

Lige Løn for lige Arbejde.

Foredrag, holdt paa D. K.s Fællesmøde, Juni 1916, af cand. polit. Helge Smith.

Det er selvfølgelig umuligt i et kort Foredrag at udtømme et saa omfattende Emne som Spørgsmaalet om lige Løn for Mands og Kvindes Arbejde, tilmed da Stoffet er ganske raat og ubehandlet. Jeg betoner derfor, at jeg i det følgende ikke vil komme ind paa Enkeltheder, men maa overlade dem til en kommende Undersøgelse. Det, her skal gøres, er at trække den røde Traad i Spørgsmaalet op, afstikke visse Rammer for dets Undersøgelse, skabe en Plan for det fremtidige Arbejde.

Overensstemmende med Dansk Kvindesamfunds Ønske er min Redegørelse da at betragte som indledende og foreløbig. Jeg vil i denne Forbindelse gøre opmærksom paa, at det Arbejde, der skal følge efter, hvis Spørgsmaalet skal behandles tilfredsstillende er *overmaade omfattende*.

Der blev en Gang til statsvidenskabelig Eksamen givet den skriftlige Opgave at besvare: „Hvorfor er Kvindernes Løn lavere end Mændenes.“ — En Student, som var oppe, fortalte mig glædestraalende, at han havde løst den til Bunds. Han havde — som han sagde — faaet „alle syv Grunde“ til Kvindernes lavere Løn med — han følte sig fuldkommen sikker paa sit „laudabilis“. Det stod mig ikke ganske klart, hvor „alle syv Grunde“ fandtes optegnede; men han oplyste mig derom, og jeg maatte ved nøjere Eftersyn give ham Ret: det doceres ved Københavns Universitet for Jurister og Nationaløkonomer, at der er syv gode Grunde til, at Kvindernes Arbejdsløn er mindre end Mændenes.

Nu er Livet vel et, Eksamensopgaverne og Lærebøgerne ofte noget andet; men nogen Forbindelse er der dog næsten altid; sikkert er det, at Kvindens Løn — Arbejdsløn, Gage — i Reglen er lavere end Mandens. Statistiken har konstateret det, og Nationaløkonomien har søgt at forklare det. Men lige saa gamle som disse Undersøgelser og Forklaringer er — næsten lige saa gamle er Kvindernes Krav om en Ændring i dette Forhold, og Slagordet, den gyldne Frase, er nu paa dette Omraade: *Lige Løn for lige Arbejde*.

Frasens Fordel er den at samle det centrale i en Tankegang i et kort, ram-

mende Udtryk, der brænder sig fast i Bevidstheden — dens Mangel den at være saa lidt udformet, at Udtrykket sjældent er helt nøjagtigt. Saaledes ogsaa med „Lige Løn for lige Arbejde“. Ganske vist kan der ikke være nogen Tvivl om, hvad der menes med „Lige Løn“, men saa meget mere kan der rejses Tvivl om Meningen med Udtrykket „lige Arbejde“. Er det lige stor Arbejdspræstation maalt i Udbytte, der menes, eller lige lang Arbejdstid eller lige Stilling — eller er det alle tre Ting blot i forskellig Sammenhæng. Man vil let se, at Standpunktet til det i Frasen udtrykte Princip kan blive et vidt forskelligt, eftersom man lægger den ene, den anden eller den tredje Forstaaelse til Grund.

Klarest er Forholdet, naar Udgangspunktet for Kravet om lige Løn er „*lige Arbejdspræstation*“; her maa ifølge Sagens Natur de færreste Indvendinger melde sig. Tænkte man sig Arbejdskraften udbudt paa et frit Marked, hvor kun den økonomiske Interesse var raadende, vilde den lige Løn for Mands og Kvindes lige Arbejdspræstation være en given Ting, hvis Kvinden forlangte den med samme Styrke som Manden. — Og omvendt: ser vi Mands og Kvindes lige Arbejdspræstation betalt med forskellig Pris, kan vi deraf med Sikkerhed slutte, at der har været andre Motiver end rent økonomiske raadende i den Forretnings Afslutning, at Markedet ikke har været frit, eller at Kvinden ikke har stillet Kravet om den givne Løn med samme Styrke som Manden.

Det kan nu næppe i Praxis falde svært at finde Tilfælde, hvor lige mandlig og kvindelig Arbejdspræstation udbydes sammen, saaledes at man kan sammenligne Betalingen for dem. *Akkordlønssystemet* frembyder de fleste Muligheder for disse Sammenligninger, og saa vidt jeg har kunnet opspores, betales der her i Landet normalt samme Akkordløn til en Kvinde som til en Mand for det samme Produkt, samme færdige Vare. Eksempelvis kan nævnes kvindelige og mandlige Tobaksarbejdere og Skotøjsarbejdere. Naar de tilvirkede Varer er de samme, falder det jo ogsaa naturligt at give den kvindelige Arbejder samme Løn som den mandlige. Men i Fag, der er et helt eller overvejende Kvindedefag, kan der godt tænkes Akkordlønninger, som er saa lave, at mandlige Arbejdere ikke vilde arbejde for dem, hvilket viser, at *Akkordsystemet*

ikke i sig selv kan holde Kvindelønnen oppe.

Medens Sammenligningen ved Akkordlønnen er fuldt og let gennemførlig, er den ved andre Lønningsformer meget vanskelig og tidt umulig. — Stiller man *to Par Støvler* ved Siden af hinanden kan man fastslaa, at de er af nøjagtig samme Godhed eller af forskellig — men hvorledes gennemføre en nøjagtig Vurdering af Kvaliteten af en Mands og en Kvindes Undervisningsarbejde, Kontorgerning og lignende. Paa saadanne Felter vil Bedømmelsen som oftest blive mere eller mindre vilkaarlig; Undtagelser kan vel tænkes: Maskinskrivning kan nøjagtig bedømmes efter Mængden af Fejl; men man vil se, at her nærmer Præstationen sig netop ogsaa til at have Varens Karakter — dog herom senere.

Vort Udgangspunkt er altsaa det, at den lige Arbejdspræstation ud fra rent økonomiske Motiver kan lønnes lige, enten Mænd eller Kvinder har leveret den — men selv om der kan paavises Tilfælde, hvor denne Mulighed bliver til Virkelighed, saa maa det dog indrømmes, at Undtagelserne rimeligvis er de fleste, og disse Undtagelser skyldes for en stor Del andre Aarsager end de rent økonomiske.

Forinden vi nu gaar paa Spor efter disse „ikke økonomiske“ Aarsager, der stiller Kvindens Løn under Mandens, vil se lidt nærmere paa Spørgsmaalet lige Løn for „lige Arbejdstid“ og „lige Stilling“.

Et Krav om „lige Løn for lige Arbejdstid“ maatte for at være gennemførligt, forudsætte, at lige Arbejdstid betød lige Arbejdspræstation. Nu er det i al Almindelighed givet, at de to Ting ikke er det samme: Dovenskab og Flid, Udholdenhed og Mangel derpaa, Paapasselighed og Sjuskeri o. s. v., o. s. v., betinger et meget forskelligt Resultat af samme Arbejdstid. En Arbejdsgiver vil ikke med sin gode Vilje lønne den dovne og den flittige, den dygtige og den udygtige — eller nogen af de iøvrigt forskelligt arbejdende Arbejdere ens for lige Arbejdstid. Normalt vil han overhovedet ikke kunne lønne den Arbejder, der kun faar lidt ud af Tiden, lige saa højt som den, der faar meget ud af Tiden, uden at den sidste forurettes, idet dens Overskud da maa dække den andens Underskud.

Det bliver da et stort og for hele vor Undersøgelse vigtigt Spørgsmaal, om der er en almindelig og tydelig Forskel